

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

MAJ 4 • 2016

Myntning i 44 år
under kung
Magnus Eriksson

KASPAR GOEBEL och
Sigismunds 3 öre 1593
i Malbork

1 ¼ taler 1633 till
Gustav II Adolfs
åminnelse

Stora Kopparbergs
Bergslags och
Riksgäldskontorets
1700-talspolletter

Pris 30 kr

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

1/12 sida
47 × 50
mm
250 kr

1/8 sida
72 × 50
mm
350 kr

1/6 sida
47 × 105
mm
400 kr

1/4 sida
72 × 105
mm
600 kr

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 kr

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 kr

2:a och 3:e
omslagssidan
2 500 kr

4:e omslagssidan
5 000 kr

SNT behåller sina låga annonspriser även 2016

Annonsor på årsbasis får dessutom 20 % rabatt!

Behöver du professionell formgivare till din annons?

Kontakta: info@numismatik.se

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: enskilda SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med högst tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt

Annonsor som inte är förenliga med SNF:s och AINP:s etik avböjs

Innehåll SNT 4 • 2016

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Kaspar Goebel och Sigismunds 3 öre 1593	80–83
1 ¼ taler 1633 slagen i Osnabrück till Gustav II Adolfs äminnelse	83
Myntning i 44 år under kung Magnus Eriksson	84–86
Mynt i Magnus tid	85
Stora Kopparbergs Bergslags och Riksgäldskontorets 1700-talspolletter	86–87
Den rara boksamlingen på Kungl. Myntkabinettet — katalogiseringsprojektet avslutat	88–89
Svenska Pollett föreningen	90–91
Föreningskväll med docent Svante Fischer – och <i>Late Roman Solidi in Sweden</i>	92

FASTA RUBRIKER

PRESSKLIPP 1873 & 1876. Carl Snoilsky	89
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF	90
AUKTIONER & MÄSSOR	92
PERSONALIA. Bengt Holmén belönad för numismatisk livsgärning	93
NYTT OM BÖCKER	94–95
LITTERATUR TILL FÖRSÄLJNING HOS SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN	96

OMSLAG

I bakgrunden delar av den gamla ordensborgen Malbork (Marienburg) i Polen. Här präglades bland annat kung Sigismunds 3 öre 1593. På framsidan ses två myntmästarmärken på var sida om årtalet – en signetring och en triangel – vilka står för Kaspar Goebel (Gobelius) respektive Gratianus Gonzalo. Gonzalo nämns som medaljgravör och troligen är det han som graverat stamparna till det väl utförda myntet. Läs mer i Bengt Hemmingssons artikel på sidorna 80–83.

FOTO: MGL (BORGEN), GABRIEL HILDEBRAND (MYNTET).

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
115 22 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
Måndagar
kl. 10 - 12 och 13 - 16
Fax 08 - 667 07 71
info@numismatik.se

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 kr / år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt
Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvar inte för ej beställt
material. Texter och bilder i SNT lagras
elektroniskt och publiceras som pdf på
föreningens hemsida. Den som sänder
material till SNT medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2015 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB
ISSN 0283-071X

VÅREN 2016

Föreningens aktiviteter

Våra medlemmar är varmt välkomna till SNF:s föreningskvällar. De är med få undantag förlagda till sista onsdagen i månaden, vår och höst. Vi ses både i samband med föredrag och under enklare former, alltid med ämnet numismatik.

LIKSOM MYNT GENOM TIDERNÄ ibland använts som propaganda av myntutgivare och till minne av särskilda händelser kunde motsvarande gälla företagspolletter. Ett bra exempel är Stora Kopparbergs Bergslags pollett från 1721, vars framsida symboliserar föreningen mellan Bergslaget och staden Falun, stadfäst av Kungl. Maj:t detta år. I omskriften står BEGGE ETT ÄNDAMÅHL. Motivbilden visar två bruksstämplar med kopparsymbolen överst, Dalarnas natur med dess skogsklädda berg och strömmande vatten, nederst en stadssiluett, Falun. Se mer på sidorna 86-87.

MAJ

7-8 SNF:s årsmöte i Örnsköldsvik. Ett utförligt program meddelas på sid. 48 i SNT 2016:2 samt på www.numismatik.se.

25 Föreningskväll
Plats Banérgatan 17

18.00 KÖP, BYT OCH SÄLJ. Tag med numismatiska objekt som ska lämna din samling. Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Välkomna!

HÖSTENS begivenheter presenteras i septembernumret samt på föreningens hemsida:
www.numismatik.se

Kolla pengarna! SNT vill påminna om att de gamla 20-, 50- och 1000-kronorssedlarna blir ogiltiga efter den 30 juni i år.

www.riksbank.se/Documents/Bilder/Sedlar_giltiga/2015/tidplan/Kollapengarna_timeline_stor_150323_sve.jpg

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlplan; buss 4, 44, 76
Kansliet är öppet: måndagar kl. 10 - 12 & 13 - 16
Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna
Hemsida: www.numismatik.se
SNT finns på Facebook

KASPAR GOEBEL och Sigismunds 3 öre 1593

Av Bengt Hemmingsson

När den tredje delen av Samling Bonde på Ericssberg såldes den 21 november 2008 var en av auktionens överraskningar priset för lot nummer 177 – det andra kända exemplaret av Sigismunds 3-öre 1593 – som klubbades för 440 000 kronor plus provision, nästan nio gånger utropet. Detta märkliga mynt har – förutom den utförliga katalogtexten – blivit omskrivet tidigare, men då det är såväl historiskt som präglingsmekaniskt intressant, så förtjänar det att ytterligare belysas.

Ett exemplar av myntet ingick i Elias Brenners samling och det har sålles varit känt sedan slutet av 1600-talet. Trots detta dröjde det till år 1877 innan August Wilhelm Stiernstedt gjorde numismatikerna uppmärksamma på att myntet inte varpräglat i Sverige utan i Malbork (Marienburg) i norra Polen. Han påvisade att de båda tecknen vid sidan av årtalet på fransidan – en signettring och en triangel – står för myntmästarna Kaspar Goebel (Gobelius) respektive Gratianus Gonzalo.

Den tidiga valsverkspräglingen i Östersjöområdet

Det första valsverket för präglings av mynt lär ha konstruerats i Augsburg år 1551. Det dröjde dock till 1558 innan ett dylikt kom till praktisk användning i Zürich, där stampsnidaren Hans Vogler var konstruktören. Tillsammans med en annan schweizare, Rudolf von Rordorff, fick han ett decennium senare ett tjuoårigt privilegium av kejsar Maximilian II att inrätta valsverk för myntning över hela det tysk-romerska riket. Den nya tekniken spred sig därefter över Eu-

Borgen Malbork (Marienburg) i norra Polen. Här var myntverket inrättat under senmedeltiden och troligtvis också under 1500-talet.

FOTO: MGL.

Sigismund. Malbork. 3 öre 1593. På fransidan ses myntmästarmärkena, en signettring och en triangel. Ex Bonde del 3 nr 177. Skala 1,5:1.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

ropa trots motstånd från myntarbetarnas skrå, som såg den industriella tillverkningen som ett hot.

Vid Östersjön framstod Königsberg tidigt som ett centrum för denna innovation inom myntpräglingen. Redan år 1563 fick Kaspar Goebel 660 mark av hertig Albrecht av Preussen för ett myntvalsverk som han hade beställt i England. Goebel var född kring 1530 i Königsberg som den mellersta av tre bröder. Den äldste brodern Hans blev anställd vid hertigens myntverk år 1561 som bokhållare, medan den yngste – Severin – blev hertigens livläkare.

År 1563 flyttade Kaspar Goebel från Königsberg till Danzig (nu Gdańsk), där han inrättade sig som affärsman. Han tappade dock inte sitt intresse för myntprägling. Tillsammans med brodern Hans och hertigen av Preussens myntmästare, Hans Stippelt, arbetade han snart på konstruktionen av ett myntvalsverk. I de samtida källorna omtalas Stippelt uttryckligen såsom uppfinnaren men har i övrigt inte haft någon framträdande roll. Uppenbarligen har rollfördelningen varit sådan att Kaspar Goebel stått för kommersialiseringen av Stippelts konstruktion-

Danzig, taler 1577. Valsverkspräglad av myntmästaren Kaspar Goebel under belägringen av den polske kungen.

FOTO: WESTFÄLISCHE AUKTIONSGESELLSCHAFT.

ner och varit ansiktet utåt gentemot köparna.

Kompanjonernas första valsverk synes ha tagits i bruk i Königsberg år 1570, enligt vad den polske numismatikern Marian Gumowski kommit fram till vid studier av de preussiska mynten från denna tid. Vid samma tid fick de ett privilegium av den polske kungen Sigismund August för "uppfinnningen av en viss myntpress" och åren 1573–1575 inrättade de ett valsverk för kurfurst August av Sachsen i Dresden. Han var svåger till Fredrik II av Danmark, vilket skulle få betydelse för de fortsatta affärerna.

I mellantiden hade två andra myntarbetare från Königsberg, Matthias Hintze och Bartolomeus Vickolff, tagit sig över Östersjön och uppsökt den svenske kungen. Under

oktober och november 1573 lyfte de inte mindre än 800 mark i lön för det verk som de konstruerade för "penningetryckning".

Från början var det meningen att Hintze skulle inrätta sin verksamhet i Västerås, men trots att vissa förberedelser gjordes så saknar vi belägg för att myntpräglingen verkligen kom igång där. Det verkar dock som om samtliga 2-ören från det följande året präglats i Hintzes maskin. I så fall har den ställts upp i Stockholm. Även vissa 1-ören från 1575 bär omisskännliga tecken på att vara präglade i valsverk. Till yttermera visso har en ten med outskurna sådana mynt bevarats. I början av maj 1576 utsågs dock Hintze till faktor i Arboga. Kollegan Vickolff nämns inte heller efter 1573, varför vi får anta att valsverkspräglingen i Stockholm upphört.

Vi återgår nu till Kaspar Goebels ansträngningar för att sälja kompanjonernas valsverk. Under den politiska turbulensen i Danzig år 1577 var staden belägrad av den polske kungen. Danzig hade året innan vägrat att hylla Stefan Batory – svåger till den svenske kungen Johan III – och Goebel engagerade sig politiskt i och för staden. Mellan juni och augusti 1577 var han dessutom utsedd till stadens myntmästare. I det kritiska läget vände sig de styrande i Danzig till den danske kungen för beskydd. I slutändan skedde en förlikning med den polske kungen, men Kaspar Goebel hade redan etablerat en kontakt med Fredrik II, som han sedan använde för att främja sina affärer inom myntpräglingen.

Kaspar Goebel lyckades få en förlikning med Stefan Batory, vilket också resulterade i en bekräftelse i april 1578 på trettio år av privilegierna för myntvalsverket.

Bröderna Goebel etablerade sig därefter som myntmästare i Danzig under de närmaste nio åren. Vid slutet av 1578 reste dock Kaspar Goebel till Danmark, där han i början av följande år träffade en överenskommelse med Fredrik II om att inrätta ett valsverk för myntprägling. Bevarade danska 8- och 1-skillingar från 1579 visar också tydliga tecken på valsverksprägling, vilket bekräftar att tillverkningen kom igång.

Tydligen har dock den danska myntpräglingen stött på tekniska problem; mynt med årtalen 1580–1581 är inte bevarade. Först följande år kom valsverkspräglingen igång igen, men då med en helt ny maskin. Paul Gulden, som tidigare varit myntmästare för svenskarna i Reval, blev år 1579 ansvarig för myntningen i Königsberg. Han konstruerade då ett myntvalsverk tillsammans med Hans Goebel, vilket var speciellt lämpat för prägling av småmynt. De lyckades också sälja ett sådant verk till Fredrik II, som lät använda det från år 1582.

Paul Gulden försökte också sälja ett liknande verk till den svenske

Modell av ett tidigt handdrivet valsverk för myntprägling.

OKÄND FOTOGRAF.

Ten med avtryck av tre valsverkspräglade 1-ören 1575. KMK 100 465.

FOTO: KENNETH JONSSON.

Malbork, 3 groschen 1593.
Valsverkspräglad.

FOTO: BOB REIS.

Reval, 1 öre 1597. Valsverkspräglad.
Ex Bonde del 1 nr 234.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

kungen. Det bevarade brevet med erbjudandet är odaterat, men det torde ha skrivits under 1580-talet. Det hör antagligen tidsmässigt samman med affärerna med den danske kungen.

Något svar från Johan III har inte bevarats och det dröjde till år 1590 innan det kungliga myntverket begagnade sig av valsverk vid präglingen igen. Dessförinnan hade hertig Karl anställt Sebastian Schoras – tidigare myntgesäll i Stettin i Pommern – vid sitt myntverk i Nyköping, där en sparsam myntning i valsverk ägde rum åren 1586–1587. Schoras trädde därefter i kunglig tjänst men torde endast ha använt sig av valsverkspräglning i högst begränsad omfattning vid tillverkning av vissa 3-marcker år 1590.

Bröderna Goebels kompanjon Hans Stippelt blev år 1594 utsedd till myntmästare i Reval. Han fick dock för det mesta gå sysslolös, någon reguljär myntning efter svensk myntfot utfördes endast under 1597 och då uppenbarligen i valsverk. Följande år bad Stippelt därför stadens råd om avsked från tjänsten. Hans myntmästarmärke – en pil – uppträder samma år på mynt utgivna av hertigen av Kurland. Kuriöst nog ville Stippelt införa polsk myntfot i Reval för att förbättra ekonomin i myntningen, vilket såväl ett bevarat brev som ett unikt provmynt från 1596 vittnar om.

En annan myntmästare från Königsberg – Markus Kock – kom senare att förbättra valsverkspräglningstekniken i Sverige. Det rörde sig dock om kopparmyntningen, som Kock övertog ansvaret för i Säter och Nyköping år 1627, från 1628 även i Arboga.

Kaspar Goebel i Malbork

Redan från år 1583 var bröderna Goebel verksamma i Malbork (Marienburg), där mynt präglades för Preussens räkning. Samarbetet med Gratianus Gonzalo – av namnet att döma bördig från Italien – inleddes redan innan 1591, då det kungliga myntverket inrättades i staden på initiativ av kronskattmästaren Johann Firlej. Hans Goebel var då avliden sedan tre år tillbaka. De båda myntmästarmärkena som uppträder på mynten – signetring och triangel – står med andra ord för Kaspar Goebel respektive Gratianus Gonzalo. Enligt den av skattmästaren utfärdade förordningen skulle alla mynt förses med de ansvariga tjänstemännens tecken, så att de lätt skulle kunna identifieras vid eventuellt fusk med vikt eller halt.

Mynten från Malbork är också synnerligen väl utförda, till skillnad mot en del från de andra polska myntorterna. Malbork-präglarna är med andra ord gjorda i Goebels valsverk. Gonzalo omnämns i källmaterialet som medaljgravör, så det troliga är att det är han som har graverat myntstamparna. Kaspar Goebel verkade som myntmästare till och med 1601 i Malbork, där han också blev kunglig fogde. Han avled i staden vid en icke närmare känd tidpunkt efter 1605.

Huvudmyntet i Polen vid denna tid var 3-groschen ("trojak"), vilken slogs efter standarden 82,6 stycken på en mark 13 ½-lödig (844/1000) verksilver Kraków-vikt (cirka 198 gram). Myntsystemet såg ut som följer: 3 solidi (schillingar) = 1 grosz (groschen); 30 groszy = 1 zloty (gul-

den). Växelkursen för en riksdaler i Polen vid denna tid var 36 groschen. 3-groschenmyntet fick även en viss spridning i Sverige, där det fick benämningen "dytting" efter dess tyska namn: "Düttchen" eller "Dutken".

Som inledningsvis nämnts så är det uppenbart att de sällsynta 3-örena från 1593 präglats i Malbork. Tydligt har de också slagits efter 3-groschenmyntets standard. Enligt myntordningen skulle det väga 2,39 gram, vilket kan jämföras med de två bevarade 3-örens vikt: 2,29 och 2,34 gram. Detta skulle innebära att en riksdaler skulle ha samma växelkurs i öre som i polsk räkning, nämligen 1:36. Denna kurs råkar också överensstämma med det svenska riksdalervärdet några år senare, efter den förhållandevis stora myntningen av öresvalörer sedan 1594.

Sigismunds resa till Stockholm

Den 28 september 1593 ankom Sigismunds flotta till Stockholms skär och stadens borgare sände en delegation för att hälsa honom välkommen. Till följd av den förödande myntpolitik som förts under de gångna åren hade motsättningar uppstått mellan hertig Karl och Stockholms borgerskap. Den nyblivne kungen var inte sen att utnyttja detta för att främja sina egna politiska syften. Innan två veckor hade passerat infann sig därför ett antal riksråd på kungens vägnar i rådstugan.

Vaga löften gavs då att "alla skulle hjälpa till", så att den oordning och dyrtid som uppkommit till följd av det "elaka" myntet kunde avskaffas. Vidare uppmanades alla att hålla det goda myntet i sitt rätta värde och inte

låta det dåliga dra ner det som nu skedde ("det ene med det andre förakta").

Polska mynt med ett bättre silverinnehåll började också spridas i staden genom de besökande dignitärerna och sjömännen. Det var kanske inte avsiktligt, men mynten fyllde så till vida även ett propagandasyfte. Den 15 oktober 1593 lade borgmästare och råd fram ett förslag om en köpordning på öl och färskt kött, vari bland annat ett skålpund gott oxkött prissattes dels i gammalt mynt, dels i "de dutkenn som nu vankar". Det rörde sig med andra ord om polska 3-groschenmynt.

Det är i detta politiska sammanhang som 3-öresmynten kan infogas. Att de var avsedda för cirkulation i Sverige visar såväl inskrifter som motivval. Sigismunds svenska kungatitel är satt före den polska i åtsidans omskrift och fransidan uppvisar endast svea- och götasköldarna samt vasevapnet. Mycket talar med andra ord för att mynten beställts i Malbork in-

för Sigismunds svenska resa och kanske ingått i ett ej närmare dokumenterat försök att länka samman de svenska och polska myntsystemen. Man får hålla i minnet att rekonstruktionen av myntväsendet i Sverige ännu inte var genomförd efter den förödande inflationen 1589–1593. Formerna för den fastställdes först i och med utfärdandet av myntordningen den 1 januari 1594.

Källor och litteratur

Paul Guldens odaterade brev till Johan III, Myntväsen vol. 4, Riksarkivet.

Stockholms stads tänkeböcker från år 1592, I: 1592–1595. Stockholm 1939, s. 162, 168, 170.

Almer, Y. & Carlsson, I.: Valsverkspräglingen i Västerås 1574–75. *Myntstudier* 2004:3 s. 1–20.

Collijn, I.: "Matthias Hynntz trychiare". *Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen* XVII, 1930, s. 153–157.

Colonna-Walewski, G.: Beiträge zur Geschichte der Polnischen Münzstätten 1588–1624. *Zeitschrift für Numismatik*, 12. Band, Berlin 1885; s. 244ff

Ekström, G.: Myntmästaren Sebastian Schoras samt myntningen i Uppsala och Stockholm 1589. *NNÄ* 1952 s. 55–94.

Gumowski, M.: *Handbuch der Polnischen Numismatik*. Graz 1960.

Hemmingsson, B.: Dyttingar och blåmysare. *SNT* 1994:6 s. 152.

Jensen, J. S.: Kaspar Goebels møntvalseværk og Danmark (1577–1579). *NNUM* 1969:5 s. 141–147.

Jonsson, K.: Sigismunds 3 öre 1593. *Myntkontakt/SNT* 1978:2 s. 46–47.

Lagerqvist, L. O.: Text till lot nr 177, 3 öre 1593 i *Samling Bonde på Ericssberg*, del 3. Auktion 2008-11-21 i Stockholm, Ulf Nordlind Mynthandel AB.

Leimus, I.: Tallinns 3-groschen 1596 – varför och av vem? *Myntstudier* 2009:1 s. 21–22.

Ottosson, U.: Sebastian Schoras och valsverkstekniken. *Mynttidningen* 1995:1 s. 28–29.

Pönicke, H.: "Gulden, Paul". *Neue Deutsche Biographie* 7, 1966, s. 302.

Rasmusson, N. L.: Valsverksprägling i Sverige (recension av) Carl Sahlin, Valsverk inom den svenska metallurgiska industrien intill början av 1870-talet. *NM XXVIII*, Stockholm 1935, s. 57–60.

Stiernstedt, A. W.: Om Sigismunds treöre af år 1593. *NM IV*, Stockholm 1877 s. 76.

1 ¼ taler 1633 slagen i Osnabrück till Gustav II Adolfs äminnelse

OSNABRÜCK I TYSKA WESTFALEN var i svenska händer åren 1633–1643. Efter Gustav II Adolfs död 1632 slogs i staden år 1633 mynt i guld och silver till konungens äminnelse.

Enligt Sveriges Besittningsmynt (SB, 1980) utmyntades 1 taler med högervänd bröstbild (SB 3 XR) och fyra typvarianter med vänstervänd bröstbild. Sistnämnda har indelats efter årtalets placering (SB 4a till 4d). Typ SB 4b finns även präglad i guld som 10 dukater (SB 1 XR) och SB 4c som 2 taler presenteras som unik i Kungl. Myntkabinettets samlingar (SB 2) och kan beses i museets utställning över svenska besittningsmynt.

Någon referens till 1 ¼ taler finns inte. På Künkers auktion 274 i mars i år såldes som objekt 2240 Osnabrück 1 ¼ taler 1633 med vikt 36,16 gram (se foto ovan). Myntet skildras som

"av största sällsynthet" och "förmodligen oskildrat" ("wohl unediert"). Det härstammar från Sven Svenssons samling och såldes på den första Svensson-auktionen till Hirsch Myntauktioner år 1966 objekt 288, då som 1 riksdaler "Obs! 36,18 g.". Exempla-

ret är präglat med samma stamper som 1 riksdaler SB 4d. Künker sålde myntet för €6 500 + 23 %.

Ottar Ertzeid

SB = Ahlström, B. m.fl.: *Sveriges Besittningsmynt*. 1980.

Gustav II Adolf, Osnabrück, 1 ¼ taler 1633.

FOTO: KÜNKER.

Myntning i 44 år under kung Magnus Eriksson

Av Kjell Holmberg

Ur Magnus Erikssons landslag.

Magnus Eriksson föddes våren 1316. Han var ende son – men hade en yngre syster, Eufemia – till Ingeborg, dotter till kung Håkan av Norge, och den ett par år senare mördade hertig Erik Magnusson. Endast tre år gammal, 8 maj 1319, ärvde den lille pojken norska kronan efter sin morfar Håkan, som avlidit samma år. Två månader senare, den 8 juli, valdes Magnus även till Sveriges kung.

Magnus förklarades myndig vid femton års ålder, 1331. Några år senare gifte han sig med den unga Blanka, dotter till greven av Namur och paret kröntes 1336 i Stockholm. De fick två söner, Erik och Håkan. Hovmästarinnan Birgitta Birgersdotter, senare mera känd som den heliga Birgitta, var med i skapandet av samtidens och eftervärldens föreställning om kungaparets liv och leverne.

Magnus Eriksson dog 1374 i samband med ett skeppsbrott under sin landsflykt i Norge.

MGL

Magnus Eriksson 1319–1363/1364

I juli år 1319 valdes den blott 3-åriga Magnus Eriksson till Sveriges kung. Fadern, Erik Magnusson, hade hittats död i Nyköpings slotts fängelsehålor – mördad av sin bror, kung Birger Magnusson. Birger hade fördrivits från landet av de mördade bröderna Eriks och Valdemars anhängare och det var Birgers besegrare som utsåg den nye kungen. Valet skall naturligtvis ses som en symbolhandling och i praktiken styrdes landet av Magnus förmyndare under många år framåt.

Magnus tid som kung blev turbulent med både stora med- och motgångar. Han blev myndig 1331 och köpte(!) år 1332 Skåne för ofattbara 34 000 mark silver – något som bådade för framtida ekonomiska svårigheter. En lös union med Norge existerade sedan 1319, då Magnus ärvde Norges kungakrona efter sin morfar.

Magnus son Håkan valdes till norsk kung år 1355, varvid unionen upplöstes. Runt 1350 drabbades hela Europa av en omfattande och förödande pestepidemi – numera benämnd Digerdöden. År 1360 tvingades Magnus avstå Skåne och i slutet av 1363 blev

hans ställning ohållbar då den svenska kronan av oppositionen mot Magnus erbjudits Albrekt den yngre av Mecklenburg. Albrekt anlände med en flotta till Stockholm i november, och Magnus förlorade makten över Sverige. Albrekt valdes till svensk kung i februari 1364. Magnus flydde till Norge, där han sedan levde i exil till dess att han 1374 drunknade i ett skeppsbrott.

I denna turbulenta tidsålder lyckades ändå Magnus regera i fyrtiofyra år, vilket faktiskt är rekord i den svenska historien. Endast Gustav V (1907–1950) tangerar rekordet. Som en kuriositet kan man ju konstatera att vår nuvarande kung kommer att sätta nytt regeringsrekord för en svensk monark år 2018. Man kan ju undra om Carl XVI Gustaf är medveten om denna möjlighet att skriva in sig i historien?

Myntningen under Magnus Eriksson var omfattande och kan delas in i fyra perioder:

I. 1319–1340

Under denna period slogs tvåsidiga penningar med folkungalejonet på den ena sidan och en krona på den andra. Lejonet är normalt vänster-

1–2. Magnus Eriksson. Penningar med lejon)(krona, cirka 1319–1340.

vänt, men ytterst sällsynt förekommer även penningar med högervänt lejon. Kronans utformning varierar väsentligt. Dessa mynt förekommer aldrig i myntfynden tillsammans med föregångarens, Birger Magnussons, penningar så en mycket effektiv inväxling måste ha genomförts i samband med introduktionen av detta mynt. Till den tidigaste perioden av Magnus myntning kan även ytterligare några extremt sällsynta typer föras, men dessa faller utanför ramen för denna översiktliga genomgång. Fig. 1–2.

II. 1340–1354

År 1340 ändrades myntens motiv i och med att sidan med kronan byttes ut mot tre kronor ställda i ring kring en central symbol – oftast en bokstav, men även kors, ros och torn förekom-

3–4. Magnus Eriksson. Penningar med lejon)(tre kronor, cirka 1340–1354.

mer. Lejonet är normalt vänstervänt, men högervänt lejon förekommer sparsamt. Även ensidiga avslag av såväl lejonsidan som sidan med tre kronor förekommer – om än ganska sällsynt.

Vad symboliserar då de tre kronorna? Många lärda ord har skrivits om denna fråga, men troligast är att Magnus helt enkelt ville påtala att han var kung över Sverige, Norge och Skåne! Försök har gjorts att tolka centralbokstaven/symbolen som angivande av myntort. Det statistiska underlaget är dock svårtolkat och kanske betyder bokstaven/symbolen något helt annat?

Dessa mynt utgavs i stor volym och hör till de vanligaste av alla medeltida svenska präglingar. *Fig. 3–4.*

III. 1354–1363

Enligt ett bevarat pävligt dokument vet vi att ett nytt mynt introducerades i Sverige 22 februari 1354. Det rör sig om ensidiga penningar (brakteater) med antingen en krona eller en bokstav inom strålring. Även dessa penningar utgavs i mycket stor volym. Halten varierar från gott silver till präglingar i nästan ren koppar. Troligen ser vi här spåren av en mycket omfattande inflation. *Fig. 5–10.*

Centralmotivet på dessa representerar myntort, där kronan rimligen betyder Stockholm, medan E, L och S tolkas som Kalmar, Lödöse och Söderköping. I de två sistnämnda städerna har också myntningsavfall hittats som bekräftar detta.

Mycket sällsynta är mynt med bokstäverna W och A. Redan Brenner ansåg att båda var svenska och mycket tyder på att han hade rätt. Penningar-

5–10. Magnus Eriksson. Brakteater med krona eller bokstav inom strålring, cirka 1354–1363.

na med W avviker både till stil, storlek och vikt från Visbys W-brakteater och så vitt jag vet har typen aldrig hittats på Gotland. Däremot har minst hälften av de få exemplar för vilka vi har en säker fyndproveniens hittats i Finland. Detta tillsammans med existensen av ett unikt exemplar av typen med lejon)(tre kronor, med ett central-W (som också hittats i Finland) öppnar enligt min mening upp möjligheten att Magnus lät prägla mynt i finska Wiborg.

Beträffande penningarna med A, så har dessa under 1900-talet omväxlande förts till Sverige eller Norge. Enligt min mening är ett svenskt ursprung mest troligt. I så fall är då Västerås en första rimlig tolkning, men existensen av W-penningarna och en möjlig myntning i Wiborg gör att även Åbo inte kan uteslutas som möjlig myntort. Till sist bör nämnas att även andra centralbokstäver ytterst sällsynt förekommer på strålringspenningarna, till exempel O, men dessa är norska präglingar.

Omkring 1360 introducerades ytterligare en ny mynttyp i Stockholm, som sedan kom att bli den dominerande penningtypen under resten av medeltiden. Det rör sig om en brakteat i gott silver (12-lödigt, 75/100) med ett krönt framvänt kungahuvud inom slät ring. Huruvida dessa kronologiskt ligger efter strålringspenningarna med krona eller om de präglades parallellt är oklart. Profes-

Mynt i Magnus tid

Kung Magnus utgav penningar och så småningom halvpenningar. Vid behov av högre valörer nyttjades turnoser och sterlingar från Frankrike och England men även italienska, lybska och ungerska floriner i guld. Ett flertal myntfynd i vårt lands södra delar vittnar om de utländska myntens förekomst där.

Den äldsta penningen med folkungalejonet förefaller vara den ytterst sällsynta med ett krönt L på motstående sida, som kan höra hemma i tidigt 1320-tal och vara en norsk utgivning. Penningarna med folkungalejon och tre kronor med bokstäver eller figurer utkommer omkring 1340–1354. Ett stammpar av järn för tillverkning av tvåsidiga mynt med tre motställda kronor har hittats i Uppsala. Trekronorsvapnet förekommer även på utländska mynt. I Danmark finns ett sådant med ett kors på motsatta sidan, slaget vid 1200-talets slut. Men vapnet finns även på en del mynt i det medeltida Tyskland.

Kronan, staten, var i stort behov av kontanter men tillgången på silver var troligtvis låg. Oroligheter i riket och en stor statsskuld efter inlösen av Skånelandskapen skapade en ovisst ekonomisk situation.

Ett flertal stora skatter med mynt från 1354 till 1360-talet är påträffade framförallt i Sveriges västliga delar. I Lödöse och Söderköping har blyunderlag påträffats efter präglings av brakteater med L respektive S inom strålring, vilket visar att bokstaven inom denna myntgrupp står för myntortens initial.

Till Magnus Eriksson kan även föras en penning med krönt huvud. En sådan variant dateras till tiden före 21 juli 1361, då myntet hamnat i jorden vid Korsbetningen i Visby efter sammandrabbningar med Valdemar Atterdags här.

Andra mynt under Magnus tid är de låghaltiga så kallade borgarkrigsmynten i Lund i Skåne slagna efter dansk myntfot åren 1332–1360.

MGL

11–15. Magnus Eriksson. Brakteater med krönt huvud eller bokstav inom slät ring, cirka 1360–1363.

16. Norge? Brakteat med två motställda kronor, cirka 1360–1365/70.

Till sist en kommentar om de brak-teatpräglade penningarna med en bokstav eller en symbol mellan två motställda kronor (LL grupp XXIX). Dessa penningar förekommer i fynden samtidigt som strålringsbrakteaterna. Nyare studier tyder på att majoriteten av penningarna i denna grupp – kanske alla – med stor sannolikhet är norska. Jag har därför valt att inte behandla dessa i denna översiktliga presentation av Magnus mynt. *Fig. 16.*

Referenslitteratur

Den hittills mest använda referenslitteraturen för Magnus Erikssons mynt i allmänhet är fortfarande Lars O. Lagerqvists *Svenska mynt under vikingatid och medeltid* (1970). En mer detaljerad referensbeskrivning av strålringsbrakteater och slättringsbrakteater med två motställda kronor är publicerad av Monica Golabiewski Lannby i Numismatiska Meddelanden XXXIV, *Studie av 1300-talsbrakteater i ett depåfynd från Närke* (1983). Ytterligare andra författare har skrivit artiklar i ämnet.

Under året (2016) utkommer film Cecilia von Heijne, 1:e antikvarie vid Kungl. Myntkabinettet, med sitt omfattande forskningsarbete kring framförallt Magnus Erikssons tvåsidiga penningar. Det går ännu under arbetsnamnet *Ett land – ett mynt?* och blir det mest betydande referensverket för Magnus Erikssons långa myntningstid. Boken kommer att innehålla inte bara en myntkatalog med bilder utan även fyndomnämningen och referenser till så gott som alla skrivna artiklar och böcker för den studerade perioden.

FOTO: FÖRFATTAREN, UTOM FIG. 10 & 16: KMK.

sof Brita Malmer har i sin monumentala *Den senmedeltida penningen* daterat dessa till 1300-talets första decennier. Men det finns flera problem med denna datering och numera är det ganska allmänt accepterat att de i stället hör till Magnus Erikssons tid. I fynden förekommer de oftast tillsammans med penningar med bokstav inom slät ring. *Fig. 11.*

IV. 1363

I slutet av Magnus tid som svensk myntherre introducerades ytterligare en ny mynttyp. Det handlar om brakteater i gott silver med en bokstav (E, H, L eller S) inom slät ring. Bengt Hemmingsson har i studier av mynträkenskaper från Kalmar kunnat visa att dessa mynt introducerades 21 maj 1363. Mynten präglades endast under en kortare tid och dessa penningar är sällsynta. Och ännu mera sällsynta är de halvpenningar (oboler) med samma utförande som präglades i mycket begränsad omfattning.

Liksom för strålringspenningarna så kan E, L och S tolkas som Kalmar (och här har vi alltså även samtida skriftlig dokumentation), Lödöse och Söderköping. Men vad står H för? En möjlig tolkning är att H står för Häkan, Magnus son, och kung av Norge. Men är dessa mynt då svenska eller norska? Och var är de slagna? Vi vet inte. *Fig. 11–15.*

Stora Kopparbergs Bergslags och Riksgäldskontorets 1700-talspolletter

Två typer av polletter användes i större utsträckning än andra och var gångbara i hela landet. Det gäller Riksgäldskontorets myntpolletter och ett enskilt företags polletter, Stora Kopparbergs Bergslag i Falun.

Stora Kopparbergs Bergslag

Stora Kopparbergs Bergslag AB i Falun är ett av världens äldsta bolag, första nämnda årtalet i de historiska källorna

är 1288 men är betydligt äldre. År 1347 reglerade kung Magnus Eriksson förhållandena vid Kopparberget i sitt privilegiebrev. Dess stora koppartillgångar jämte silverbristen var avgörande för införandet av kopparmyntfot i Sverige. Tanken hade uppstått redan under Karl IX, men det var under Gustav II Adolf som myntningen inleddes år 1624. Ända till slutet av 1780-talet var kopparen näst efter järnet Sveriges främsta exportartikel.

Bolagets inriktning var från början gruvdrift – Falu gruva. Från 1600-talet använde företaget egna polletter för internt bruk. De polletter som präglades för Bergslaget under 1700-talet kom till skillnad från andra enskilda företagspolletter även att användas som skiljemynt utanför Bergslagets handelsområde.

Bergslagspolletterna är välgjorda, riktigt fina, inte så vanliga i fyndsammanhang men ses då och då. 1721 års polletter, till exempel, visar allt vad landskapet Dalarna kan erbjuda; skogsklädda berg, vattendrag och staden Falun tillsammans med brukets stämpel och namn. Som marknadsföring av såväl landskap och stad som företag är framställningen verkligen inte helt fel.

De senare valörerna 6 öre och 3 öre kopparmynt motsvarade 2 respektive

Stora Kopparbergs Bergslags polletter från 1721 (10 mark kopparmynt) respektive 1723 (5 mark kopparmynt).

1. Åtsida: STORE KOPPARBERGZ LAGENS POLLET. Omskrift: ÅHR ETTUSEND SIUHUNDRADE TIUGUETT.

Frånsida: Berg, vattendrag, på dess topp ♀, på var sida bruksstämpeln. Nederst en stadssiluett. Omskrift: BEGGE ETT ÄNDAMÅHL.

2. Åtsida: Dalpilarna och på var sida 17 23, nederst bruksstämpeln. Omskrift: STORE KOPPARBERGSLAGENS POLLET.

Frånsida: Gruvschakt med malmtunna. Omskrift: GUD WÄLSIGNAR IORDENES DIUP. Rand: CREDIT GOD SOM PENGAR.

Stora Kopparbergs Bergslags polletter från 1762 respektive 1790 (6 öre kopparmynt).

3. Åtsida: Dalpilarna under bruksstämpeln. Omskrift: STORE KOPPARBERGSL: POLLET.

Frånsida: Berg, varöver en strålande sol kring tecknet för koppar, ♀. 1762. Finns också i valören 3 öre kopparmynt.

4. Åtsida: Bruksstämpeln. Omskrift: STORA KOPPAR-BERGSL:POLLET. 1790.

Frånsida: Dalavapnet omgivet av en krans som på åtsidan.

Riksgäldskontorets myntpolletter från 1799.

5. Åtsida: Riksglob. Omskrift: RIKS:STÄND:RIKSG^S CONTORS POLLET. Frånsida: ½ SKILLING 1799 (finns 1799–1802).

6. Åtsida: Riksglob. Omskrift: R:ST:R:G^S CONTORS POLLET. Frånsida: ¼ SKILLING 1799 (finns 1799–1800).

FOTO: KMK.

1 öre silvermynt i koppar. Senare sattes de till lika värde som Riksgäldskontorets myntpolletter från 1799–1802, ½ respektive ¼ skilling.

Riksgäldskontoret

Riksgäldskontoret bildades 1789 och låg under riksdagen. Kontoret var länge placerat i det tidigare Hessensteinska palatset på Riddarholmen i Stockholm. Det inrättades för att förvalta statens lån och skulder för att på så sätt ge riksdagen inflytande över statens finanser.

Staten hade underlåtit att prägla tillräckligt med kopparmynt under 1780- och 1790-talen och det rådde

därför stor brist på skiljemynt i låga valörer. För att råda bot på denna utgav kontoret i stället kopparpolletter till ett värde av 50 000 riksdaler i valörerna ½ och ¼ skilling (riksgälds) under åren 1799–1802 respektive 1799–1800. Myntpolletterna utgavs enligt kungligt beslut hösten 1799 "i likhet med de från längre tider i åtskilliga län med förmohn gängse Fahlus kopparbergs polleter" och präglades lik som dessa vid Avesta myntverk.

Vid den tiden var myntpolletterna nästan det enda allmänt gångbara kopparmyntet i riket. Från 1802 utkom Gustav IV Adolfs skillingmynt i valörerna 1, ½, ¼ samt 1/12 skilling.

Genom myntrealisationen 1803 reducerades polletterna och kreditedlarna med en tredjedel av sitt värde. Polletterna kom att gälla ytterligare trettio år men cirkulerade längre på landsbygden och påträffas ofta i fynd tillsammans med reguljära mynt. De är då vanligen rätt slitna.

Normalvikt för en ½-skilling är 5,7 gram och för en ¼-skilling 2,8 gram.

Båda pollettyperna – Stora Kopparbergs och Riksgäldspolletterna – var gångbara i hela landet fram till 1833, då nya skillingmynt kom till under Karl XIV Johans regering.

Monica Golabiewski Lannby

DEN RARA BOKSAMLINGEN PÅ KUNGL. MYNTKABINETTET

– katalogiseringsprojektet avslutat

Av Annika Eriksson

Vitterhetsakademiens bibliotek har en filial i Kungl. Myntkabinettets lokaler på Slottsbacken i Gamla stan i Stockholm med cirka 600 hyllmeter numismatisk litteratur. Den äldsta litteraturen är placerad i ett särskilt rum benämnt Lovisa Ulrikas bibliotek. I rummet förvaras, förutom Lovisa Ulrikas boksamling, även övriga rariteter.

Raritetssamlingen har förtecknats i olika kataloger, främst i olika kortkataloger, men aldrig gemensamt. En utförlig katalog och god ordning är en förutsättning för att hitta i samlingen och bidrar samtidigt till att skydda den.

Vitterhetsakademiens bibliotek sökte och fick medel från Sven Svenssons stiftelse för numismatik för att katalogisera de rara böckerna i Lovisa Ulrikas bibliotek. I ansökan uppskattades antalet böcker till ettusen och arbetet med katalogiseringen till sex månader. Projektet utfördes på halvtid under hela 2015.

Böckerna har katalogiserats i den nationella samkatalogen LIBRIS och posterna har sedan importerats till bibliotekets egen katalog VITALIS. De är alltså sökbara både i LIBRIS och i VITALIS, men posterna i den sistnämnda har utökats med information om de enskilda exemplaren. I LIBRIS kan man se att biblioteket äger boken, var den står och hur många exemplar vi har. I VITALIS ser man samma information men dessutom om det finns handskrivna anteckningar, andra exlibris och stämplor än våra

Delar av Vitterhetsakademiens rara numismatiska boksamling i Lovisa Ulrikas bibliotek på Kungl. Myntkabinettet.

FOTO: LARS KENNERSTEDT, RAÅ.

egna, namnteckningar och utmärkande kännetecken för exemplaren.

Även Kungl. Biblioteket äger många äldre, numismatiska verk. En hel del av de utländska böckerna finns i LIBRIS, men beskrivningarna är gjorda på så kallad miniminivå. De saknar oftast uppgifter om förlag/tryckare, paginering, klassifikation och ämnesord. Titlarna kan vara förkortade och författarna ha bara förnamnsinitial. Den svenska litteraturen är däremot utförligt katalogiserad.

I projektet har 1025 poster lagts in i LIBRIS. Man måste skilja på antal böcker och antal poster. En bok kan

bestå av flera delar och flera böcker kan ha bundits samman till en fysisk bok. För att kunna hålla reda på hur många volymer som förvaras i Lovisa Ulrikas bibliotek har det i vissa fall gjorts samlingsposter i VITALIS. Det antal poster som lagts in där är därför något fler, 1059. Ungefär hälften av posterna är nya i LIBRIS, det vill säga inget bibliotek har katalogiserat dessa böcker där tidigare. Det behöver inte betyda att vi är det enda bibliotek som äger boks titeln, eftersom många bibliotek inte har katalogiserat sina äldre samlingar.

Många böcker kan hittas i utländska biblioteks kataloger. Ett fåtal kan inte hittas där heller och det tyder på att de är om inte unika, så åtminstone sällsynta. Av de omkring femhundra poster som redan fanns i LIBRIS har de som gjorts på miniminivå blivit upgraderade i och med att mycket information som fattades tidigare nu tillförts.

Utgångspunkten för katalogiseringen har varit själva böckerna. Ingen annan information har lagts in i posterna, som till exempel att boken är tillskriven en annan författare än den som står på titelsidan. Undantaget är poster som importerats från utländska nationalbibliotek och vars information bedöms som tillförlitlig. Namnteckningar har inte försökt att tydjas. Endast tydligt läsbara namn har angetts. I övriga fall har bara anmärkningen om att det finns en namnteckning lagts in i posten.

Katalogiseringen har följt Kungl. Bibliotekets riktlinjer för äldre tryck. En konsekvens av detta är att titlarna på latin skrivs som det står på titelsidan, till exempel *Sylloge nummorum ex argento vncialivm*. För att göra titeln *Sylloge nummorum ex argento uncialium* sökbar läggs även den varianten in i posten. Tryckorter som *Lugduni Batavorum* och *Argentorati* ska anges som det står men göras sökbara på sina moderna namn – Leiden respektive Strasbourg.

När katalogiseringen sker i en digital katalog kan man få fram uppgifter om samlingen som annars är svåra att få reda på. Man kan enkelt sammanställa siffror på tryckår, utgivningsland, språk med mera. Böckerna i Lovisa Ulrikas bibliotek är utgivna åren 1522 till 1962 (inte bara mycket gamla böcker platsar i en raritetssamling). Merparten av böckerna är tryckta på 1700-talet (58 %), det vanligaste språket är latin (37 %) och de flesta har getts ut i Tyskland (32 %). Endast 17 % är svenska böcker, det vill säga utgivna i Sverige på svenska.

När Bankmuseets samlingar köptes av Kungl. Myntkabinettet år 1974 tillfördes biblioteket cirka 3 300 titlar

Har du frågor om katalogiseringsprojektet?

Annika Eriksson är bibliotekarie vid Vitterhetsakademiens bibliotek. Hennes e-postadress är: Annika.Eriksson@raa.se

inom numismatik och bankhistoria. Av dem finns 295 i den rara samlingen. Omkring en tredjedel av rariteterna har ägts av drottning Lovisa Ulrika. Hennes boksamling består av 301 titlar. Den anskaffades till stor del av Carl Gustaf Tessin och innehåller böcker tryckta mellan åren 1553 och 1781. När drottningen fick finansiella svårigheter 1777 sålde hon sin mynt- och medaljsamling samt boksamlingen till staten. Den numismatiska delen av boksamlingen har beskrivits av Clas-Ove Strandberg i boken *The queen Lovisa Ulrika collection of numismatic literature* som gavs ut av Vitterhetsakademien 2001.

Titelsidorna till de allra flesta böckerna har avfotograferats. Dessa böcker har katalogiserats i LIBRIS och VITALIS, men varje exemplar är inte beskrivet i VITALIS. Vill man ha information om exemplaren får man gå till Strandbergs bok. Projekttiden hade inte kunnat hållas om samma beskrivningsnivå för exemplaren skulle gälla här som för den övriga samlingen.

För en numismatiker kända verk som Budés *De asse*, Büntings *Itinerarivm sacrae scripturae* och Dijkmans *Observationer* finns naturligtvis i samlingarna liksom Brenners båda upplagor av *Thesaurus nummorum sueo-gothicorum*. Hela raritetssamlingen kan sökas i LIBRIS (libris.kb.se) och VITALIS (vitalis.raa.se). Hyllplaceringen är KMK Rar eller KMK LU.

Läs mer om Lovisa Ulrikas boksamling på:

www.raa.se/app/uploads/2014/12/Lovisa-Ulrika-för-hemsidan.pdf

Carl Snoilsky – för den breda allmänheten och sin samtid mest känd som skald men för oss inom numismatiken även som erfaren bok-, mynt- och medaljsamlare – var en av initiativtagarna till Svenska Numismatiska Föreningen år 1873.

Samma år utgav han en katalog över sin omfattande svenska samling sällsynta mynt innehållande hela 1958 nummer. År 1876 förvärvade han delar (145 mynt) av Arfwedssons samling och funderade på att utarbeta en ny upplaga av sin katalog, men detta blev inte av.

Vid båda tillfällena uppmärksammades Snoilsky i tidningspressen:

1873: "Trots de försämrade tiderna fins det ändå menniskor, som samla pengar. Somliga medborgare lägga sitt mynt på kistbotten, så att slanterne ligga till sig och till slut bli antika, andra samla endast antika och sällsynta mynt och ge ut kataloger öfver dem. Så gör grefve Carl Snoilsky. Vi hörde en extra ordinarie beundra denna förmåga att samla; "för mig är till och med en vanlig tjugokrona en sällsynthet!" sade den förhoppningsfulle, unge mannen, som ändock ej kan sägas vara bland dem, som lefva, som om hvar dag vore den sista."

1876: "För fyra år sedan utgaf i ett inskränkt antal dyrbart utstyrda exemplar den flitige mynt- och boksamlaren grefve Carl Snoilsky en förteckning öfver sin dyrbara och rikhaltiga myntsamling. Sedan dess har denna skatt blifvit, genom inköp från den bekanta Arfvidsonska samlingen m.m., ännu dyrbarare och rikhaltigare, och det lär nu vara den lycklige innehafvarens afsigt att inom kort utgifva en ny, tillökad, men i afseende på antalet exemplar ännu mera inskränkt, upplaga af: *Ett svenskt myntkabinett samladt och beskrifvet af Carl Snoilsky.*"

Mer om Carl Snoilsky och hans samlande berättas i Svenska Numismatiska Föreningens serie Smärre skrifter 10. Endast 50 kronor + porto.

Alingsås Numismatiska Förening
Roslagsgatan 27
441 57 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gnfinfo.se

Halmstads Myntklubb
Öringe 111
31291 Halmstad

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

**Katrineholm Flen Vingåker
Myntklubb**
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
www.mksb.se

Myntsamlarklubben Goten
myntsamlarklubbgoten.com

Nola Myntklubb, Örnköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Samlarföreningen Klave
Oskarsgatan 12
331 41 Värnamo

Samlarklubben Numis
Skellefteå

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.se

Stockholms Myntklubb
www.stockholmsmyntklubb.se

Strängnäs Myntklubb
myntintresse.blogspot.se

Svenska Pollettföreningen
www.pollett.se

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening
Ölandsgatan 7
574 37 Vetlanda

Villstadortens Myntklubb
Hedvägen 4
314 33 Hyltebruk

Wästerbergslagens Myntklubb
Flatenbergsvägen 4
777 34 Smedjebacken

*Ändringar och tillägg?
Kontakta: info@numismatik.se*

SVENSKA POLLETTFÖRENINGEN

Svenska Pollettföreningens logotyp.

DEN 22 NOVEMBER 2008 startade arbetet med att bilda en riksförening för pollettintresserade – Svenska Pollettföreningen. Då tillsattes en intressstyrelse med uppgift att ta fram stadgar och få en förening registrerad som allmännyttig ideell förening. Vid vårt första årsmöte i mars 2009 var alla pusselbitar klara och en första styrelse kunde väljas med sedermera bortgångne Anders Stam från Dalarna som ordförande.

Syftet var att samla pollettintresserade i en egen förening och naturligtvis att sprida intresset för polletter och pollettsamlande. Detta skulle ske bland annat genom att anordna möten, föredrag, konferenser och utställningar. I dessa digitala tider har föreningen naturligtvis även en hemsida – www.pollett.se – med en öppen del och en del med material endast för medlemmar.

Svenska Pollettföreningen har deltagit i olika mässor och då försökt öka intresset för polletter genom att till exempel visa och berätta om dem. Medlemsaktiviteter har också genomförts på olika håll i landet, såsom studiebesök och utflykter. Dessutom har det anordnats ett antal medlemsauktioner.

Pollettbössan

Redan från början bestämdes det också att föreningen skulle ha en digital medlemstidning. Denna fick namnet *Pollettbössan* (för vilken un-

dertecknad är redaktör) och har till i dag utkommit med trettiofyra nummer. Pollettbössans texter och bilder publiceras som pdf-filer på Svenska Pollettföreningens hemsida. Föreningen har även en småskriftsserie där hittills två nummer utkommit.

Förhistoria

Pollettföreningen har emellertid en förhistoria. Föregångaren är det nätverk, under namnet Pollettgruppen, som fanns mellan åren 2002 och 2008. I denna grupp behövdes inget medlemskap utan endast en gemensam sändlista för e-post. Man skickade frågor till varandra och de som hade information svarade. Det ordnades möten, framför allt under höstarna i samband med "Myntets dag" på Kungl. Myntkabinettet i Stockholm.

Efter mynt- och pollettsamlaren Anders Frösells bortgång var det tänkt att hans polletter skulle säljas i Pollettgruppens regi. Man insåg dock snart att detta inte var möjligt, eftersom Pollettgruppen inte var en

Pollettbössan.

Exempel på metall- och papperspolletter från olika tider.

förening och inte hade någon juridisk status. Det var då som funderingarna på att bilda en regelrätt förening startades.

Föreningen är nu inne på sitt åttonde år och vi har märkt ett ökande intresse för polletter. Vi hoppas att vi, trots att vi är utspridda över landet, kan fortsätta hitta tillfällen att träffas för att utbyta kunskap och erfarenheter. För många av oss är det nämligen lika viktigt att samla kunskap om polletter som själva samlandet i sig och då

är de sociala kontakterna både nyttiga och trevliga. Och nu har Svenska Polletterföreningen även blivit medlem i Svenska Numismatiska Föreningen – inte en dag för tidigt!

Svenska Polletterföreningens e-post är: info@pollett.se

FOTO: FÖRFATTAREN.

Bernt Thelin

Pollettbössan 33: Stadshotellet i Karlstad, Hamburgsunds ångbåtpolletter och om några polletter från Dalarna.

Önskar fler lokala numismatiska föreningar och myntklubbar presentera sig i SNT?

Välkomna med text och bild till: info@numismatik.se

Föreningskväll med docent Svante Fischer – och *Late Roman Solidi in Sweden*

2016 ÅRS FÖRSTA FÖRENINGSKVÄLL (24 februari) gästades SNF av Svante Fischer, docent i arkeologi, som presenterade sitt projekt *Late Roman Solidi in Sweden*. Det är en ny katalog av solidifynd i Sverige som sätter in dessa i ett större sammanhang under det västromerska rikets sönderfall på 400-talet. Som vanligt vid föredrag var det trångt på Banérgatan.

Mycket av Svante Fischers forskning bygger på stampstudier. Med stor träffsäkerhet visar han på hur mynt präglade av vissa västromerska kejsare med få år vid makten är överrepresenterade i fynd på Öland. Fynden är av den omfattningen att mellanhänder mer eller mindre kan ses som utslutna. Fyndplatserna är också så koncentrerade att de kan kopplas till enskilda gårdar/familjer på Öland. Troligt är alltså att söner från dessa gårdar tagit värvning som legoknektar i det sönderfallande västromerska riket och som ersättning erhållit solidimynt av guld.

Under föredraget lärde jag mig ett nytt begrepp – kleptokrati. Det är beteckningen för ett korrupt samhälle där de ledande personerna gör sig rika på vanliga invånarens bekostnad (känner vi väl igen från senare tider också?). Nu behöver det nödvändigtvis inte innebära en strävan efter ofantliga rikedomar utan likväl att omgivningens resurser stryps. Det senare verkar varit rådande på Öland. Ökar inte utbudet av ädla metaller inom ett område, ökar i stället värdet på de metaller som redan finns där (utbud och efterfrågan). Nyinkomna solidimynt grävdes troligen ned och spreds för vinden. Vilket skulle kunna förklara den mängd jordfynd som gjorts på Öland sedan stålplögen gjorde sitt intåg och började öppna upp den svenska jorden för drygt ett sekel sedan.

Under föredraget fick vi också veta att Stiernstedts samling bysantinska solidimynt i dag finns att beskåda i USA! Släktingar till Stiernstedt sålde en del av hans samling på Bukowskis 1882. För ett betydande belopp köptes fjorton solidimynt in av en amerikansk storsamlare. Denne var en konnässör som senare donerat hela sin samling till ett museum i Texas, där samlingen alltså än i dag ligger intakt.

Jag har lyssnat på många numismatiska föredrag och detta om solidimynt kommer jag att minnas länge. Kopplingen mellan bysantinska mynt och enskilda öländska familjer/gårdar blir mycket tydlig och detaljriken i Fischers argumentation är minst lika skarp som en kvalificerad detektivutredning i vilken han leder olika händelseförlopp mer eller mindre i bevis. Fischer är mån om, till bokförläggares vanda, att det material han producerar ska vara tillgängligt och därför finns i dag mycket att läsa på internet. En för spridande av kunskap om numismatik mycket sund inställning. Vid tillfälle ska jag göra en djupdykning i Svante Fischers publicerade material. Tror jag kommer att ha stor behållning av det.

Årets andra föreningskväll (30 mars) hade temat diskussionsafton. Tidigare föreningskvällar utan föredrag eller auktion har ofta haft låg närvaro. Denna föreningskväll var ovanligt välbesökt, kanske har trenden vänt? För visst finns det alltid ett behov att få visa upp objekt och diskutera dessa ur ett numismatiskt perspektiv. Har du möjlighet besök gärna de föreningskvällar som anordnas under hösten. Ta med ett ämne eller ett objekt du vill diskutera eller kom bara för att lyssna!

Ingemar Svenson

- 14/5 Myntkompaniet, Stockholm, myntauktion
- 21/5 MISAB 18 & 19, Stockholm
- 21/5 Frimärkshuset, myntauktion, Stockholm
- 21/5 Historiska Värdepapper, Stockholm, auktion
- 16/7 Myntmessa, Olofström
- 9-10/9 MISAB 20, Stockholm
- 8/10 Myntmessa, Norrköping

Köpes

Äldre auktionskataloger MISAB, Auktion 3 Bibliotek Frösell och auktion 5, 2 kataloger. Per Hagertz, per_838@hotmail.com

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

Årsavgiften är 250 kronor.

Som medlem kan du nu
helårsprenumerera
på MISAB:s
auktionskataloger
med
rabatt på 250 kronor
från SNF!

Gäller från 2016.

info@numismatik.se

Bengt Holmén belönad för numismatisk livsgärning

Vid Göteborgs Numismatiska Förenings möte 14 december förra året tilldelades Bengt Holmén, Göteborg, 2016 års Gunnar Holst-medalj för numismatik för sitt mångåriga och omfattande arbete med att utveckla kunskapen om numismatik i vårt land.

Bengt Holmén är en mångsidigt begåvad och engagerad man. Förutom sitt arbete som historielärare har han haft en rad förtroendeuppdrag inom politiken, kommunen, rättsväsendet och kyrkan men även inom föreningslivet. Hans numismatiska verksamhet har huvudsakligen skett inom Göteborgs Numismatiska Förening. Han var föreningens ordförande 1987–1991. Där har han även flitigt verkat som sektionsledare och föredragshållare under många år. Han har generöst delat med sig av sina gedigna historiska kunskaper och som idéspruta är han oöverträff-

fad och svarar ännu för de flesta initiativen till föredrag inom GNF genom sin medverkan i föreningens programkommitté. För detta belönades han 1989 med GNF:s förtjänstmedalj och blev senare utsedd till föreningens hedersmedlem.

Sina främsta insatser för numismatiken har han dock gjort inom Gunnar Holsts stiftelse för numismatik – en stiftelse som han själv var initiativtagare till och som han lett under alla år. Bengt har, med stiftelsens ekonomi som grund, tagit initiativ till seminarier och konferenser, där ledande numismatiker från hela världen medverkat. Han har satt Göteborg på den numismatiska världskartan! Detta har blivit en stimulans och ett kunskapslyft för såväl forskare som samlare. Bengt Holmens initiativkraft och kontaktnät har varit till ovärderlig nytta och glädje för många av oss, som delar

hans intresse för denna vetenskap.

Bengt Holmén är inte bara initiativrik och energisk – han är dessutom, tillsammans med hustrun Rut, mycket generös. De insamlade medlen till stiftelsen har inte alltid räckt till. Då har de båda makarna öppnat sina egna plånböcker. Detta har vi all anledning att känna tacksamhet för. För att säkerställa att vi även i framtiden skall kunna stödja numismatisk forskning har de båda makarna skänkt ett betydande belopp, som har placerats i en ny stiftelse som fått namnet Rut och Bengt Holmén's stiftelse för numismatik.

Styrelsen för denna stiftelse vill tacka Bengt Holmén genom att utse honom till 2016 års Gunnar Holst-medaljör.

Rut och Bengt Holmén's
stiftelse för numismatik,
Eje Johansson,
ordförande

hastur.fi

- polletter
- rederimärken
- medaljer
- knappar
- exonomia

hastur.fi

Myntauktion

21 maj 2016 - startar 9.30

Frimärkshuset

Skandinavisk Filateli AB

Humlegårdsgatan 13, 114 46 STOCKHOLM

08-661 74 50

info@frimarkshuset.se
www.frimarkshuset.se

Jani Oravisjärvi: Opas Suomen rahalöytöihin, Åbo museicentral. 2016. 191 sidor, illustrerad. I samarbete med Numismatiska Föreningen i Finland r.f. och Forskningscentret för medeltid och nya tiden vid Åbo universitet (TUCEMEMS).

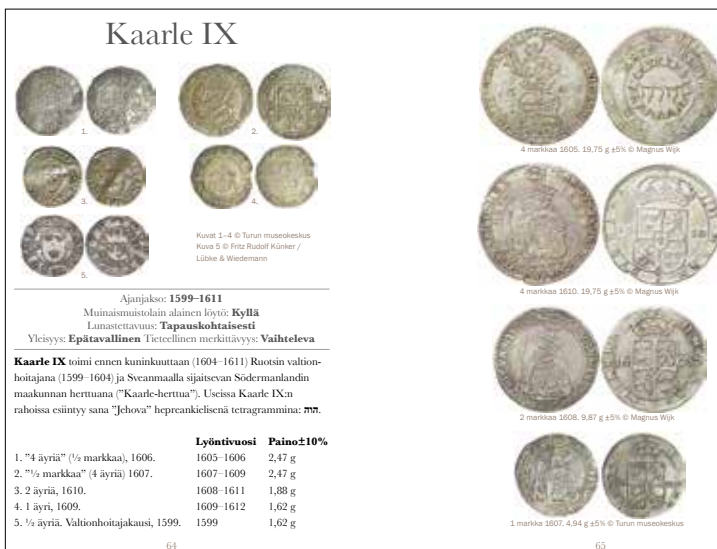
Ny finsk handledning för sökare med metall-detektorer

I Åbo museicentrals* publikationsserie har som nr 77 nyss utgivits en praktisk handledning på finska (övers. *Vägledning till myntfynd i Finland*) för personer som roar sig med att leta efter föremål med hjälp av metalldetektorer. Det är ju just härvid som många kommer i beröring med äldre mynt från olika tider. Författaren, fil.kand. Jani Oravisjärvi (f. 1981), har specialiserat sig på mynt och är doktorand i arkeologi vid Åbo universitet (Turun yliopisto).

Katalogen berättar om de vanligast förekommande mynttyperna och om deras vetenskapliga betydelse. Handledningen utgör samtidigt en introduktion i numismatik för blivande myntsamlare och för personer vilka arbetar i museer. I ett nötskal, en fältvägledning också för arkeologer.

Inledningsvis lämnas en kortfattad men mycket överskådlig överblick om myntfynds skick och hur man skall förfara vid rengöring eller putsning av dessa. Ett särskilt kapitel ägnas åt lagstiftningen rörande myntfynd och vad den finska fornminneslagen säger. Utdrag rörande just myntfynd återges i sin helhet och lagen om hittegods redogörs även för. En klassificering av olika slags typer av myntfynd presenteras även i kort-het. En värdefull utredning av olika begrepp som till exempel skillnaden mellan ett mynts vetenskapliga värde och samlarvärde presenteras på ett lättfattligt sätt.

Katalogen som omfattar i första hand svenska, ryska och finska mynt

Uppslag i boken för Karl IX:s regering 1599–1611. Det anges att fynden hör under fornminneslagen men att inlösen sker från fall till fall samt att förekomst av fynd är ovanligt och den vetenskapliga betydelsen växlande.

inleds med romerska denarer och avslutas med tyska mynt från tiden 1924–1945. Det sistnämnda kan synas långsökt, men vi skall komma i håg att till Finland kom tyska soldater i början av 1940-talet och dessa hade tyska småmynt med sig. Varje avdelning i katalogöversikten börjar med en rubrik vari anges a) tidsperiod, b) om det är ett fynd hörande under fornminneslagen, c) om inlösen, d) förekomst, det vill säga sällsynt eller vanligt, och e) vetenskaplig betydelse.

Under vissa avdelningar finns en karta över Finland där områden mar-

kerats var fynd varit vanliga. Bilderna av de vanligast förekommande typerna är genomgående föredömligt avbildade. En förteckning över nyare vetenskaplig litteratur i ämnet avslutar boken.

Detta är utmärkt en handledning som väl kunde tänkas vara fullt användbar i Sverige och vi får hoppas att en svensk översättning kunde göras med beaktande av även svenska förhållanden.

Tom C. Bergroth

* Åbo stads historiska museum
1881–1981, Åbo landskapsmuseum
1981–2008, Åbo museicentral 2009–.

Ordnar som hedersbetygelser

Förra året utkom en ny bok om ordnar som hedersbetygelser. En samling inbjudna begav sig till Kungliga Slottet en eftermiddag i maj. Efter några inledande ord av ordenskansler Ingemar Eliasson och Vitterhetsakademiens Anders Cullhed höll förre riksarkevarien Erik Norberg ett kort tal och ordensintendent Tom C. Bergroth presenterade ordensutställningen.

I pressrelesen gavs följande korta presentation av boken, lämplig att använda även i denna anmälan:

Under århundraden har ordensväsendet varit ett väsentligt medel för monarker, statsöverhuvuden och regeringar att belöna sina medborgare. Systemet har också utvecklats till en viktig kraft i det diplomatiska umgänget och spelet stater emellan. Forskningen om detta har under senare tid aktiverats. Boken presenterar förhållanden i de nordiska länderna

Antti Matikala & Staffan Rosén, red.: Perspectives on the Honours Systems. Proceedings of the symposiums Swedish and Russian Orders 1700–2000 & The Honour of Diplomacy. 2015. Kungl. Vitterhetsakademiens Historiska serie, 29. Inbunden. 324 sidor, illustrerad. Cirkapris 330 kronor.

och Ryssland, utifrån historia, samhällsutveckling, konstvetenskap och kulturhistoria.

Bland de många framstående författarna märks numismatiker som Tom C. Bergroth (*The Royal Order of Charles XIII – the Fifth Swedish Order and Mannerheim and the Art of Wearing Orders and Decorations, 1918–1949*), Liudmila M. Gavrilova (*The Swedish Orders of the Russian Emperors in the Collection of the Kremlin Museums*), Tuukka Talvio (*The Diplomatic Orders of Gustaf Mauritz Armfelt*) samt Elena A. Yarovaya (*Heraldic Composition as a Means to Express Personal Merits*).

Dessa återfinns i kapiteln: I. *The Swedish Orders of Knighthood and their Origins*, II. *Orders of Knighthood as Instruments of Diplomacy*, III. *Materiality of Honours*, IV. *The Old World and its Legacy During the First Half of the Twentieth Century*.

Det är en vackert formgiven bok med läsvärt innehåll och riktigt bra bildmaterial.

MGL

Martin Tunefalk: Äreminnen. Personmedaljer och social status i Sverige cirka 1650–1900. Nordic Academic press, Lund. Falun 2015. Inbunden. 389 sidor, illustrerad. Cirkapris 249 kronor.

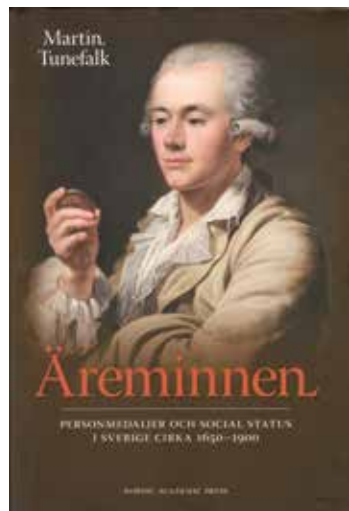
Äreminnen

Den 11 september förra året disputerade Martin Tunefalk i historia vid Stockholms universitet. Avhandlingens titel framgår ovan. För oss medaljvänner var det mycket glädjande. Mycket sällan har just medaljen, detta barn av renässansen, blivit föremål för forskning och doktorsavhandling. Som författaren påpekar var det till en början endast kungliga som i vårt land hedrades med detta medium, dessutom mer än hundra år senare än i södra och mellersta Europa.

I Sverige utgavs de första porträttmedaljerna vid mitten av 1600-talet – med ett enda undantag, Magnus Brahe 1614, en greve som dessutom stod kungahuset nära. Tunefalk inleder med den medalj som Carl Gustaf Wrangel lät slå över sig själv år 1662 och på vilken hans position som adlig markägare framhålls. Näst intill alla som hyllades med medalj under 1600-talet tillhörde adeln. Som exempel på förändring över tid nämns att vid 1800-talets slut slogs medaljer över bland annat fabrikören David Carnegie och på vilken hans personliga framgångar framhålls.

Författaren studerar medaljer fram till 1800-talets slut eller närmare bestämt fram till ständsriksdagens avskaffande 1866, eller kanske främst till 1849. Några senare exempel förekommer dock. Det är, som Tunefalk säger, i hög grad en social studie. Låt oss citera några rader:

Den här avhandlingen har bidragit till forskningen om den förmoderna samhällsuppfattningens upplösning vad gäller såväl empiriska, analytiska som teoretiska aspekter. Personmedaljer har inte tidigare ägnats någon forskningsstudie. Jag har dels redogjort

för detta underutforskade material och dess skiftningar över tid och mellan sociala grupper, dels visat dess användbarhet för studier av människans syn på sig själv. Dessutom har jag sammanställt hela den svenska utgivning av personmedaljer under den studerade epoken till gagn för kommande forskning.

Han har rätt i att flera intressanta resultat berör "förmodernitetens upplösning". Språket och dess användning – från latin till svenska – tillhör också vad som behandlas. "Medaljmediets profanering" (s. 256–259) rekommenderas.

Avhandlingen har engelsk sammanfattning, omfattande notsystem med hänvisningar samt personregister. Här finns också en bilaga med hyllningsobjekten under den tid som avhandlas, personer och årtal samt hänvisning till Hyckerts *Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor*, men endast tjuoan medaljbilder.

Kanske det får tillåtas recensenten att göra en obetydlig anmärkning. Fotografens namn ska ju numera alltid nämnas. Denne (eller dessa) har jag inte kunnat återfinna. Men annars ett råd till alla läsare: skaffa boken och läs denna lärda studie från början till slut!

LLt

Litteratur till försäljning hos Svenska Numismatiska Föreningen

Numismatiska Meddelanden (NM)

- NM XVII. Hyckert-Lilienberg: *Minnespenningar över enskilda svenska män och kvinnor*. 1905, 1906, 1908, 1915. Även delvis nytryckt 1975. Komplet i 7 delar. 225 kr (250 kr)*
- NM XXX. *Numismatiska Meddelanden XXX*. 1965. 30 kr (40 kr)
- NM XXXII:1–2. Ehrensverd, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873–1966*. 1974, 1988. 125 kr/st (170 kr/st)
- NM XXXIII (Tillägnad Bengt Thordeman). 1983. 100 kr (150 kr)
- NM XXXIV. 1983. 100 kr (150 kr)
- NM XXXV. *Studies in Late Anglo-Saxon Coinage*. 1990. 150 kr (225 kr)
- NM XXXVI. Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I.: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet*. 1987. 145 kr (190 kr)
- NM XXXVII. *Festskrift till Lars O. Lagerqvist*. 1989. 50 kr (50 kr)
- NM XXXVIII. *Florilegium Numismaticum. Studia in honorem U. Westermark edita*. 1992. 75 kr (75 kr)
- NM XXXIX. Tingström, B.: *Avesta Myntmuseum*. 1995. 200 kr (250 kr)
- NM XLI. *Nulla dies sine linea*. Festskrift till Ian Wiséhn. 2001. 200 kr (200 kr)
- NM XLII. Hesse, B.-O.: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903*. 2004. 160 kr (160 kr)

Smärre skrifter

3. Gamby, E.: *Bland numismatiker. Minnen från 1920-, 1930- och 1940-talen*. 1984. 25 kr (25 kr)
4. Wallén, L.: *Riksgälden. Den svenska statsskulden 1697–1834*. 1985. 25 kr (35 kr)
7. Widell, M.: *Militärpolletter*. 1998. 100 kr (100 kr)
8. Lagerqvist, L. O. m.fl.: *Medaljer utgivna 1873-1998. Belöningar, fonder och stipendier. Hedersledamöter och korresponderande ledamöter. Stadgar*. 1998. 50 kr (50 kr)
9. Lars O. Lagerqvists medaljfond. 1999. 100 kr (100 kr)
10. Carl Snoilsky. *Skalden som samlade mynt och böcker*. 2004. 50 kr (50 kr)
11. *Samlaren Sven Svensson. Alla dessa mynt*. Red.: G. Wahlquist. 2005. 100 kr (150 kr)
12. Elfver, F. (red.): *Johannes Loccenius. En skrift om en lärd man i 1600-talets Sverige*. 2014. 100 kr (100 kr)
13. Törngren, S.: *Mitt liv i numismatikens underbara värld*. 2010. 50 kr (100 kr)

Monografier

- Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. 2005. 250 kr (350 kr)
- Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Albrekt av Mecklenburg (1364–1389). En stampstudie*. 2011. 250 kr (350 kr)
- Svensson, R.: *Renovatio Moneta. Brakteater och myntningspolitik i högmedeltidens Europa*. 2012. 250 kr (350 kr)
- Myntstudier*. Festskrift till Kenneth Jonsson. Red.: T. Talvio & M. Wijk. 2015. 250 kr (350 kr)

Andra utgåvor

- Ekström, C. m.fl. (red.): *Samlad Glädje 2009*. Numismatiska klubben i Uppsala 1969–2009. 200 kr (200 kr)
- Karlsson, Y.: *Sasanian Silver Coins*. 2015. 300 kr (350 kr)
- Larson, P. (red.): *Numismatiska axplock. En jubileumsbok*. Myntklubben Skilling Banco 1969–2009. 150 kr (150 kr)
- Larson, P.: *Ryska droppar. Den ryska myntningen 1350–1700*. Kungl. Myntkabinettet. 2006. 50 kr (50 kr)
- Malmer, B.: *Den Svenska Mynthistorien. Vikingatiden ca 995–1030*. 2010. 350 kr (395 kr)
- Myrberg, N.: *Ett eget värde. Gotlands tidigaste myntning, ca 1140–1220*. 2008. 200 kr (200 kr)
- Nordisk Numismatisk Årsskrift*. Ny serie, 1. 2015. 250 kr (250 kr)
- Ord med mening*. Festskrift till Jørgen Steen Jensen 1. november 1998. 50 kr
- Törngren, S.: *Kristinas ettöringar av koppar. Variantförteckning m.m.* 1991. 50 kr (50 kr)

Register

- Wiséhn, E.: *SNT. Register 1972–1982*. 1986. 45 kr; Wilén, A.: *SNT. Register 1983–1992*. 1994. 45 kr
- Golabiewski, D.: *SNT. Register 1993–2002. Ämnes-, titel- och författarregister för hela perioden*. 2004. 50 kr (75 kr)
- Holmberg, K. (red.): *Register över Numismatiska Meddelanden I-XL. Utgivna av SNF 1874–1995*. 1998. 50 kr (75 kr)

* Pris inom parentes gäller icke medlemmar i SNF. Ev. emballage och porto tillkommer.

Böckerna säljs direkt hos Svenska Numismatiska Föreningen på Banérgatan 17
För öppettider se redaktionsrutan i SNT
Böckerna kan också beställas: Tel.: 08–667 55 98 eller e-post: info@numismatik.se

MYNTMÄSSA

Olofström

Myntmässan anordnas i
Folkets hus, Östra Storgatan,
Olofström

Lördag den 16 juli

mellan kl. 10 och 15

Fri entré
Cafeteria finns

Ytterligare info,
ring Reidar Andersson,
telefon:
073-786 50 36

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 - 662 62 61
Fax 08 - 661 62 13

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR**

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur

www.nordlindsmynt.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Obs! Ny besöksadress:
Hantverkargatan 36, Kungsholmen

Box 7377, 10391 Stockholm
Tel. 08 - 611 01 10

MYNTMÄSSA I NORRKÖPING

LÖRDAG 8 OKTOBER 2016
kl. 10:00 - 15:00

STALLET
Slottsgatan 130

**Mynt, Frimärken, Vykort, Antik
Ca 20 mynthandlare/utställare**

ABAXA.se Mynttillbehör

Försäljning - Värdering

Arrangör:
Norrköpings Myntklubb

<http://norrkopingsmyntklubb.se>
info@norrkopingsmyntklubb.se

TILL SALU: MYNTHANDEL

**Centralt belägen
Etablerad i Stockholm 1976**

Varulager och inredning,
svenska och utländska mynt och sedlar
samt litteratur m.m. ingår

Tel.: 08 - 673 34 23
kl. 11⁰⁰ - 17⁰⁰ måndag - torsdag

VÄLKOMNA TILL SFHV:s AUKTION nr 73

OBS nytt datum!

**LÖRDAG 21 MAJ
KL. 11.00**

Med visning från kl. 10.00
Auktionen hålls på
Sheraton Stockholm Hotel
Tegelbacken 6, Stockholm,
Mälarsalong B

Skarabé Mynt & Guld AB

köper och säljer

**MYNT, SEDLAR
och MEDALJER**

Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
41117 Göteborg
Tel. 031 - 135 088
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10 - 18

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(*uppgesamlarområde*)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel. och fax 046 – 14 43 69

e-post: siv-gunnar@swipnet.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08 – 411 08 07

Öppet: måndag – torsdag 11–13

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarcken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08 – 411 50 81
Fax. 08 – 411 52 23

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 21 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

ANTIKBODEN

Kanikgatan 3
222 29 Lund
Tel. 046 – 12 99 00
per_fjordberg@hotmail.com

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 – 13 94 84
besour@telia.com
www.besour.se

COLLECTIA AB

Box 43
310 20 Knäred
Tel. 0430 – 507 43 (mån – tors 13 – 15)
info@collectia.se
www.collectia.se
Kontaktperson: Jimmy Häggqvist

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08 – 732 66 86, 070 – 212 64 55
christian.hamrin@telia.com

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 11
371 35 Karlskrona
Tel. 0455 – 813 73
lennart@mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
503 06 Borås
Tel. 033 – 41 03 15

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 Lund
Tel. / fax 046 – 14 43 69
siv-gunnar@swipnet.se

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
370 24 Nätraby
Tel. 0455 – 155 99

HB MYNTINVEST CORONA

Ö. Storgatan 20
611 34 Nyköping
Tel. 0155 – 28 63 25
corona-coin@swipnet.se
www.coronamynt.se

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96 / Box 19 507
104 32 Stockholm
Tel. / fax 08 – 673 34 23

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61, fax 08 – 661 62 13
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NILSSONS MYNTHANDEL

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076 – 113 22 07
nilssonsmynthandel@hotmail.com

NUMIKON

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 031 – 20 81 11
ticalen@gmail.com

PECUNIA MM HB

Östra Märtingatan 19
223 61 Lund
Tel. / fax 046 – 25 21 19
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042 – 12 25 28
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Regeringsgatan 6 / Box 16 390
103 27 Stockholm
Tel. 08 – 411 50 81, fax 08 – 411 52 23
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031 – 13 50 88
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STRANDBERGS MYNTHANDEL

& AKTIESAMLAREN AB
Hantverkargatan 36 / Box 7377
103 91 Stockholm
Tel. 08 – 611 01 10, fax 611 32 95
info@aktiesamlaren.se
www.aktiesamlaren.se
www.strandbergs-mynt.se

TAMCO NUMISMATICS

Box 6235
102 35 Stockholm
Tel. 070 – 631 58 09
tamco.num@telia.com

TICALEN MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. / fax 031 – 20 81 11
ticalen@gmail.com

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Vasagatan 42
111 20 Stockholm
Tel. 08 – 411 08 07, fax 08 – 21 21 96
www.hwmynt.se

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08 – 732 66 86 • 070 – 212 64 55

www.mynt.nu/smf/

MYNTAUKTION

i Stockholm lördag 14 maj 2016

Ett urval av vad som bjuds ut:

Augsburg 1 taler 1632

2 mark 1654 Kungens kröning

1 riksdaler 1713

Preussen
1 friedrich d'or 1750

Ryssland
10 rubel 1768

Ryssland
1 rubel 1834

50 riksdaler
riksmünt 1861
Provsedel för pappersprov

Ryssland
1 rubel 1914

Mynt och hela samlingar mottages till sommarens/höstens auktioner.
Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.
Kontakta oss gärna för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17
Fax: 08-643 22 38

E-post: coins@philea.se
www.myntkompaniet.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

AUKTIONERNA 18 och 19

Auktionerna 18 och 19 avhålls lördagen den 21 maj på Hotell Sheraton, Stockholm. Auktionskatalogerna erhålls genom insättning av 180 kronor till bg 399-0090, vilket pris avser båda katalogerna. Enbart en av katalogerna kostar 90 kronor.

INLÄMNING

Inlämning till höstens kvalitetsauktion pågår maj månad ut. Till våra internetauktioner mottar vi fortlöpande auktionsmaterial. Kontakta Dan Carlberg, dan.carlberg@myntauktioner.se, om Du har objekt till våra kommande auktioner.

WEB-AUKTION 2

Vår andra renodlade internetauktion läggs ut den 22 april och avslutas den 8 maj. Objekten finns för visning på FRIMYNT i Helsingborg den 23 april. OBS! Detta är det enda fysiska visningstillfället.

De sex objekten överst är objekt som utbjuds vid auktionerna 18 och 19. Objekten till höger är ett axplock ur vår första internetauktion.

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17 - 115 22 Stockholm
E-mail: info@myntauktioner.se - Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se